

Medijų teorijos poveikis kultūros tyrinėjimams

Vytautas Rubavičius

Skaitmeninės informacinės komunikacinės technologijos kuria naują gyvenamąją aplinką, kurioje socialines struktūras keičia technologinio pobūdžio informacinės ir komunikacinės struktūros, nustatančios žmogaus savikūros ir saviteikos, taip pat kultūrinės gamybos sąlygas. Nauji socialiniai santykiai keičia ir refleksija grįstą teorinį mąstymą. Refleksija pritaikoma ar prisitaiko prie prekinio informacinio komunikacinio veiksmingumo (efektyvumo), kuris keičia tiesos siekį. Technologinamas mąstymas virsta komunikavimo praktika, o kultūros tyrinėjimų srityje vis labiau jaučiamas medijų teorijos poveikis. Visose kultūros srityse išvelgiamas medijų aspektas, o kultūros sistema imama suvokti kaip tam tikrų medijų visetas, laiduojantis kultūrinių praktikų, simbolių ir vertybių kaupimą, išlaikymą ir panaudojimą. Medijų teorijos ir tekstai ne išreiškia vienokius ar kitokius požiūrius bei tiesas, o naudojami kaip veiksmingos technologijos, todėl ir kultūros tyrinėjimuose įsivyrėja tyrinėjimų veiksmingumo siekis, o sykiu ir vertinimas veiksmingumo aspektu. Medijų teorijos padeda kultūros industrijoms perimti kultūrinę atmintį, kurioje gyvoji atmintis įrašyta į diskursines simbolines struktūras, ir perdirbti ją į medijų produktus. Tad pirminė atmintis keičiama kultūros industrijų gaminiais. Kultūros tyrinėjimų srityje kultūrinė atmintis paruošiama „gamybai“ ją skaitmeninant, o teorijos veiksmingumo siekiama įtvirtinant projekcinį mąstymą. Klausimas – kaip siekiančiam išlaikyti tiesos nuovoką kultūros tyrinėtojai ir apskritai humanitarinių mokslų atstovai elgtis sąmonės, atminties ir refleksijos industrijoms bei technologinimo atžvilgiu?

Pagrindiniai žodžiai: medijos, medijų teorija, kultūros tyrimai, postmodernusis diskursas, refleksija, skaitmeniškumas, virtualybė

Įvadas

Kultūros mokslų mokslis klausimas svarstomas jau gerą šimtmetį nuo to laiko, kai įsivyravo pozityvistinė mokslo samprata. Mokslas atskleidžias objektyvius dėsnius, moksliniai teiginiai vienaip ar kitaip verifikuojami, o teorijos patikrinamos faktų duomenimis. Tad jau senokai kultūros mokslams, gyvuojantiems gamtamokslinio pasaulėvaizdžio ir gamtamokslinės pažintinės nuostatos sąlygomis, tenka įrodinėti savo mokslisumą ir derintis prie gamtamokslinio „mokslisumo“ supratimo, pasitelkiant vienokius ar kitokius gamtamokslinius metodus, daugiausia statistinę ir kitokią kiekybinę duomenų analizę, ar įvelkant rezultatus į tam tikrą „mokslinio“ diskurso rūbą (plačiau apie *Geisteswissenschaften* ir *Naturwissenschaften* skyrimą ir su juo susijusių filosofinių svarstymų istoriją žr. Rubavičius 2003). Tačiau dėl kai kurių

kultūros tyrimų sričių debatai apie jų „moksliškumą“ tai sustiprėja, tai nuslopsta, nepaisant išplitusio suvokimo, jog nėra ir negali būti tam tikrų vieningų moksliškumo kriterijų, kurie leistų nustatyti tos ar kitos srities „moksliškumą“. Nuo tų debatų, kurie pastaraisiais metais daugiausia susiję su naujų mokslo politikos gairių įtvirtinimu ir mokslo finansavimo pertvarkymu, nukenčia ar laimi geriau „moksliškumą“ gebančios įrodyti tyrėjų grupės. Teorijos klausimas taip pat susijęs su „moksliškumu“ – juk vargu ar galime įsivaizduoti nemokslinę teoriją. Nelabai sutiktume pripažinti teorija ir svarstymus, kurie neigia galimybę būti pagrįsti tam tikrais duomenimis ar faktais, juolab kvestionuoja faktų ontologinį realumą. Nors pozityvistinė mokslo samprata jau gerokai išklibinta, tačiau ji vis dar gaji – visur reikalaujanti faktais grindžiamų įrodymų. Ypač tose šalyse, kurias aplenkė intensyvi pastarųjų kelių dešimtmečių postmoderniojo būvio humanitarinių ir socialinių mokslų plėtra. Įsitvirtinant *diskurso* sąvokai išplito postmoderniosios teorijos ar postmodernaus teoretizavimo supratimas, apimantis, sakytume, neaprepiamą teorinių prieigų bei teorinės raiškos įvairovę. Nors kai kurie tyrinėtojai postmoderniosios teorijos sąvoką laiko jau „išėjusia iš mados“, postmodernaus teoretizavimo bruožai įsitvirtino įvairiose kultūros bei socialinių tyrinėjimų srityse ir tapo daugelio tyrinėtojų „akivaizdumais“ (Rubavičius 2010, p. 145–156). Pastaruoju metu ryškėja naujo – medijų diskurso išplitimas, paryškinantis kai kuriuos postmoderniosios teorijos ypatumus, o sykiu iškeliantis medijuotos aplinkos reikšmę kultūros, socialiniams ir apskritai humanitariniams tyrimams, taip pat įtvirtinantis savą pažintinio subjekto ir pažintinės veiklos vaizdinį. Tad pirmiausia pasiaiškinsime esminius postmoderniosios teorijos bruožus, rodydami, kaip kai kurie bruožai pereina į medijų teoriją, iškeliančią praktinį teoretizavimo veiksmingumą ir komunikacinį kryptingumą.

Postmoderniosios teorijos laukas ir jo ypatumai

Praėjusio amžiaus paskutinįjį dešimtmetį vilnijo diskusijos ne tik apie postmodernų būvį, bet ir apie postmoderniąją teoriją. Tuose debatuose ėmė ryškėti, jog dėl dekonstrukcijos, socialinio konstruktyvizmo, poststruktūralizmo ir kitų su postmodernaus teoretizavimo lauku susijusių idėjų bei nuostatų įsigalėjimo pasikeitė teorijos supratimas. Sunykus didiesiems metanaratyvams, tvirtinusiems tiesos supratimą ir legitimizavusiems tam tikras tiesos paieškų bei tiesos išsakymo procedūras, plito perspektyvistinio mokslinio pažinimo nuostata, pripažįstanti dalinę, kontekstinę tiesą, jos daugybiškumą ir vis labiau mokslinius tyrimus pajungianti konkreitiems taikomiesiems tikslams. Ekspertinės praktikos modelis įsitvirtino kaip mąstymas mokslinių projektų kategorijomis. Tapo aišku, jog neįmanoma postmodernia vadintina teorija, apimanti žmogaus pasaulį, to pasaulio kultūros ekonomikos ir žmogaus savipatumo konstravimą bei raišką. Tačiau tam tikros bendros daugelio tyrinėtojų pripažįstamos

arba konkrečiuose tyrinėjimuose „naudojamos“ filosofinės dekonstrukcijos, poststruktūralizmo, rortiškojo neopragmatizmo nuostatos sieja postmodernųjį būvį aiškinančias teorijas į tam tikrą sritį, kuri ir vadinama postmoderniaja teorija. Panašiai klostosi ir medijų teorijos laukas. Pirmieji išsamiai postmoderniosios teorijos supratimą ir tos teorijos susiklostymo prielaidas išskleidė Stevenas Bestas ir Douglasas Kellneris (2001), postmodernaus teoretizavimo lauke įžiūrėję neomarksistinės tradicijos, poststruktūralizmo, kritinės teorijos pėdsakų, o „postmodernųjį posūkį“ moksle susiję su chaoso teorijos (determinizme įskiepyto indeterminizmo, pokyčių ir tvarkos atsiradimo spontaniškumo, sudėtingų sistemų saviorganizacijos) išplitimu. Postmoderniosios teorijos supratimui įsitvirtinti svarbios buvo Jeano François Lyotard'o mintys apie pažinimo būvį postmoderniais laikais (Lyotard 1973), kurios išplito „metanaratyvų suirimo“ ir „nepasitikėjimo metanaratyvais“ pavidalu. Tačiau dera prisiminti, kad prancūzų filosofas atsispyrė nuo Jürgeno Habermaso minčių, išsakytų Vakarų pasaulį ištikusios legitimacijos krizės priežastis ir apraiškas gvildenusiame veikale (Habermas 1973). Habermasas aiškino, jog Vakarų pasaulyje menkstant legitimacijos galiai įsivyruoja netikrumas dėl filosofinės mokslinės tiesos, dėl tiesos ir netiesos skirties, o šis netikrumas apsieiškia kaip „konfliktuojančių epistemologijų“ praktika. Kitaip tariant, sava epistemologija, sava mokslinė mokykla, sava tiesa. Tos tiesos įtvirtinimas jau priklauso ne nuo jos pačios, o nuo tam tikros legitimuojančios, vadinasi, politinės kultūrinės ir institucinės galios, kurią geba kaupti viena ar kita mokslininkų bendrija.

Postmodernaus teoretizavimo bruožai ryškūs visose kultūros tyrinėjimų srityse. Pastaruoju metu vis labiau aiškėja postmodernųjų nuostatų darytas ir daromas poveikis sociologijai (Valantiejus 2004), o per ją ir su socialiniais tyrinėjimais vis labiau save saistančioms tam tikroms kultūros tyrimų sritims. Tad postmodernaus teoretizavimo poveikis kultūros tyrinėjimams yra ir tiesioginis, vidinis, ir netiesioginis – per kitas tyrinėjimų sritis, ypač sociologiją. Nuo praėjusio amžiaus devintojo dešimtmečio sociologijoje vis labiau plito postmoderniojo teoretizavimo prieigos, skleidusios kaitaus, santykiško, kontekstualaus pažinimo ir su juo susijusio subjekto vaizdinį. Modernybės laikų pažintinis neistorinis, laisvą savo valią valdantis ir amžinų tiesų siekiantis subjektas, kurio esmė buvo laikomas nuo jokių socialinių ar kitokių aplinkybių nepriklausomas ir nuo kūno atskirtas racionalusis protas, neišlaikė dekonstrukcijos bangos ir virto socioistorinės terpės veikiamu (ar net iš jos kildinamu), socialiniuose ir instituciniuose ryšiuose įsišaknijusiu žmogumi, kurio protas yra kaitus, heterogeniškas valios, sąmonės, gyvenimo paskatų ir socioistorinės tikrovės padarinys (Best and Kellner 2001, p. 195). Kiek vėliau sociologai pastebėjo, kad postmodernioji teorija teikia naujų galimybių ir empirinių tyrinėjimų plėtrai. Pasitelkiant naujas sąvokas buvo plečiamas duomenų interpretacijų laukas, kuriami nauji žmogaus pasaulio, individo ir visuomenės santykių, įvairių tapatumų kūrimo ir savikūros vaizdiniai. Išplito rizikos visuomenės, vartojimo kapitalizmo, postmoderniosios etikos ir kitos sąvokos. Šitai

įvardijama kaip perėjimas nuo epistemologinio prie empirinio sociologinio postmodernizmo (Mirchandani 2005, p. 87). Stengtasi formalizuoti postmoderniąją teoriją, pasiremiant teoriniu kultūros, kaip socialinio semiotinio prasmės kūrimo ir sklaidos mechanizmo, vaizdiniu, įtvirtinant postmoderniosios teorijos ir klasikinės sociologijos tradicijos sąsajas (Allan 2000). Postmoderniosios teorijos lauke susiklostė daugybė postmoderniųjų tyrinėjimo sričių: postmodernioji sociologija, politologija, geografi-ja, urbanistika, vadyba, edukacija ir kt. Visose postmoderniosios teorijos srityse plito Jacques'o Derrida, Jeano Baudrillard'o, Michelio Foucault, Richardo Rorty, Fredrico Jamesono, Zigmunto Baumano, D. Harvey'aus ir kitų mąstytojų idėjos.

Postmoderniosios teorijos susiklostymo ypatumams suvokti pravarti yra Normano Denzino pateikta etnologijos teorinių ir metodologinių nuostatų kaitos schema. Etnologija svarbi visiems humanitariniams mokslams jau vien dėl idėjų ir tyrimo metodų, kuriuos įtvirtino Claude'o Lévi-Strausso darbai, tapę ir struktūralizmo, ir poststruktūralizmo idėjiniu metodologiniu pagrindu. Kita vertus, kaip tik etnologijoje visą laiką buvo jaučiamas Kito, įvairiuose moksluose įgavusio etnokultūrinių ir politinių tapatumų pavidalus, problemiškas ir svarba: susidūrimas su Kitu, bendravimas su Kitu ir Kito supratimas. Pažymėjęs būtinumą interpretaciniams mokslams permąstyti savo pagrindus, principus bei tyrimo metodus, Denzinas šių mokslų istorijoje išskiria penkis tarpsnius (Denzin 1997, p. 16–19). Tradicijos tarpsnyje (nuo 1900-ųjų iki II pasaulinio karo) pozityvistinės paradigmos pagrindu buvo rašomos „objektyvios“ lauko tyrimų ataskaitos, kuriose vyravo „faktai“. Nebuvo suvokiamas „fakto“ problemiškas, jo priklausomybė nuo tyrinėtojo nuostatų ir bendresnės eurocentrinės ideologijos. Modernistiniais laikais (nuo pokario iki 8-ojo dešimtmečio) stengtasi formalizuoti tyrinėjimus ir kokybinius metodus, darbams būdinga pozityvistinė ir postpozityvistinė retorika. Ši tendencija gaji iki šiol. Mokslinių „išskydusių žanrų“ (*blurred genres*) laikotarpiu (1970–1986) vyko intensyvios visokių teorijų sąveikos, o interpretacinių mokslų permąstymą skatino Cliffordo Geertzo darbai, kuriuose buvo gvildinamas kultūrinio „fakto“ sudėtingumas ir skatinama bandyti į pasaulį žvelgti tiriamo Kito akimis. Teigdamas būtinumą, vėliau jis ieškojo tokių mąstymo būdų, kurie atlieptų ypatingumams, individualumams, keistumams, trūkiam, kontrastams ir singuliarumams, taip pat ryšių ir gyvensenos įvairovei (Geertz 2000, p. 224). Tie mąstymo būdai turėtų skatinti ir naujus mokslinio pažinimo raiškos, mokslinio rašymo, suvokimo perteikimo pavidalus. Lūžis 9-ojo dešimtmečio viduryje įvardijamas kaip „atvaizdavimo krizė“ (*crisis of representation*), kurios metu buvo kuriamos naujos tiesos ir metodo sampratos, o savo teisių ėmė reikalauti kritinės, feministinės, postkolonijinės, taip pat Kito epistemologijos. Denzinas savo laiką nusako kaip pereinamąją krizinę penktąją ieškojimų fazę, iš kurios turėtų išeiti aiškiau suvokę naujų teorinių priėgų, metodologijų ir vaizdinių teikiamas galimybes, o sykiu ir naujus tyrinėjimų laukus. Jau aišku, kad tyrinėjimas nebegali būti suvokiamas kaip neutralus stebėjimas ir aprašymas, nes tyrinėjimą ir jo išraišką

veikia ne tik eurocentrinės ar apskritai vakarietiškos ideologinės nuostatos, bet ir klasiniai, grupiniai, lyties ir etniniai dalykai. Tad tyrinėtojai tarsi atsigrįžta į hermeneutinės interpretacijos esminį principą, teigiantį, kad nėra ir negali būti pažinimo be išankstinių prielaidų, o prielaidų aiškinimasis yra nesibaigiantis, sykiu ir dekonstrukcinis vyksmas, kad Kito supratimas yra ir esminis savivokos aktas, padedantis iškelti nestabilus, takaus, žmogiškojo, nuo aplinkybių priklausomo ryšio prasmę. Toks supratimas turi nepaliaujamai ieškoti naujų savo raiškos pavidalų, kurie būtų prieinami ir Kito suvokimui.

Medijų teorijos iššūkis

Postmodernioji teorija rutuliojosi įsitvirtinant naujoms informacinėms komunikacinėms ir vaizdinėms technologijoms, kurios savo ruožtu keitė ir keičia ne tik žmogaus gyvenamą aplinką, bet ir pažintinio subjekto bei pažintinio santykio supratimą. Naujų technologijų poveikis imtas apmąstyti jau gana seniai – išskirtiniai šiuo atžvilgiu yra Walterio Benjamino, Theodoro Adorno, Maxo Hotkheimerio ir Martino Heideggerio darbai. Sparti pastarųjų dešimtmečių technologijų raida, susijusi su gyvenamojo pasaulio kompiuterizacija, internetizacija bei vadinamuoju vaizdiniu posūkiu kultūroje, moksle ir ekonomikoje iškėlė naują teorinių apmąstymų bangą, įvardijamą kaip medijų teorija ir medijų tyrimai.

Įvairias teorines prieigas, svarstančias naujų technologijų bei jų pagrindu kuriamos kultūros industrijos ypatumus, sieja suvokimas, jog gyvename didžiulės technologinės slinkties metu, o tą slinktį apmąstyti yra nepaprastai sunku dėl nepaliaujamai vykstančių ir vis spartėjančių pokyčių. Tą spartą liudija besikeičiantys didesnieji teoriniai diskursai ir įsivyravusi epistemologijų pliuralizmo ir kovos aplinka. Vis labiau ryškėja, jog žmogaus ir medijų ar apskritai technikos ryšiai nėra vien jo paties kuriami, galimi keisti ar panaikinti, o tampa gyvenamojo pasaulio psichine simboliškai technine aplinka. Ta aplinka formuoja žmogų taip pat, kaip ir žmogus gamina bei perdirba aplinką. Kitas svarbus dalykas, kad žmonijos raida imama aiškinti medijų technologijų naudojimo požiūriu, teigiant išskirtinę medijų svarbą visuomenės gyvavimui ir jos raidai. Pasak Régis Debray'aus, įtvirtinusio „mediologinį metodą“ kultūros tyrinėjimuose, „visuomenės simbolinės gamybos tam tikru laiku negalima aiškinti nepriklausomai nuo tuo metu naudojamų atminties technologijų“ (Debray 1996, p. 11). Atminties technologijos laiduoja visuomenės sanglaudą, jos išlikimą auklėjančią jaunimą, institucinių ryšių stabilumą, tradicijų ir socialinių ryšių perdavą. Visi visuomenės gyvenimo, politikos, kultūros reiškiniai ir žmogaus veiklos ypatumai aiškinami atsižvelgiant į istorijoje susiklosčiusius ir viena kitą keitusius technologinius tarpsnius, kurie įvardijami kaip logosfera, grafosfera ir videosfera. Pirmajame tarpsnyje vyravusį rašymą keitė spausdintas tekstas, o pastarąjį ima

ištumti audiovizualiniai informacijos sklaidos būdai. Šiuo atžvilgiu kalbama apie iškylančias ir įsivyraujančias technologijas, nes naujosios technologijos ne vien išstumia senąsias, bet ir jas pasitelkia bei modifikuoja. Spausdintas tekstas išlieka ir šiuo metu, tik spausdinama jau pasitelkiant kompiuterius ir skaitmenines operacijas. Videosferos įsivyravimas yra nulemtas kapitalizmo raidos ir gali būti laikomas esminiu kapitalistinio pasaulio aspektu. Šiame tarpsnyje atmintis įvaldoma ir perteikiama ar „gaminama“ tele, video ir audio medijomis – jomis kuriamas institucinis ir sykiu prekinis atmintinų duomenų kaupimo, saugojimo ir sklaidos tinklas, struktūrinantis ir žmogaus mintijimą. Todėl „televizinė atmintis“ (plačiau žr. Holdsworth 2010) tampa tarsi natūraliu žmogaus žiūros ir savivaizdžio kūrimo būdu.

Gvildendamas šiuolaikinio kapitalizmo galios bruožus, Scottas Lashas prieina prie išvados, jog ta galia veikia jau ne per įrankius ar kultūros produkciją, o per gyvybę, ją medijindama ir technologindama (apie gyvybės suprekinimą, suišteklinimą ir technologinimą žr. Rubavičius 2010). Technologinamos jau ne pavienės gyvenamojo pasaulio ar socialinių santykių sritys, o visas gyvenimas, kadangi medijos išplinta visur ir persmelkia visas gyvenimo sritis (*ubiquitous media*). Tad žmonių bendravimas virsta interfeisine komunikacija, o pati tikrovė tampa interfeisine, vadinasi, interfeisinio vaizdo tikrove. Žmones ir interfeisus susieja protokolai, kurie laiduoja komunikaciją. Visur išplinta kodai: jie apima keturis lygmenis – komunikacijos, žmogaus proto (metafizinio lygmens), genetinių kodų ir nanotechnologijomis atliekamų ne gyvosios gamtos kodavimų (Lash 2007, p. 70), kodai nustato tam tikrą interakcijos turinį, kadangi jie veikia algoritmų pagrindu. Medijų ir kodavimo persmelktoje visuomenėje vyrauja ir valdo algoritmai, generatyvinės taisyklės, tad galima teigti, jog virtualybė produkuoja realybę, o su ja ir tikrovės vaizdą. Tokios nuomonės laikėsi ir Jeanas Baudrillard'as. Jis virtualybės įsitvirtinimą naikinant transcendenciją įvardijo kaip hipertikrovę ir aiškino, kad tikrovė suiro ir virto medijų operaciniais kodais, o pasaulis pajungiamas visuotinei logikai, kuria medijų technologijos reprodukuoja socialinę materiją (Baudrillard 2005). Medijų galią reprodukuoti, „gaminti“ socialinę tikrovę iškelia ir Markas Hansenas, aiškinantis, kad medijos jau nebėra žmogaus pagalbininkai ar „papildiniai“ (*extensions*, pasak Marshallo McLuhano), o tampa vidiniais (*inhuman*), įsikūnijančiais protezais, pertvarkiančiais visą žmogaus sensomotoriką (Hansen 2004, p. 110). Toks medijų vaidmens aiškinimas suponuoja ir naują žmogaus, taip pat jo kuriamos kultūros supratimą: humanizuojant technologines medijas, filosofiškai „įtraukiant“ jas į žmogaus „savastį“, kultūrinė kūryba virsta duomenų modeliavimu, naikinančiu vidinio ir išorinio, subjektyvaus ir objektyvaus pasaulių skirtį bei tokios skirties nuovoką. Skirtis suvokiama kaip nepaliamojamas interfeiso galimybių plėtimas, kur ypač svarbus vaidmuo teikiamas skaitmeniniams menams (*digital art*), kadangi jų tikslas ir yra tirti skaitmeniškumo, taip pat ir sužmoginamo skaitmeniškumo ribas (Evens 2003, p. 71). Kadangi medijų ir komunikacinių tinklų technologijoms būdingas mechaniškumas ir inžineriškumas, tai ir šioje terpėje

bręstančio ar tos terpės formuojamo žmogaus vaizdinys įgauna technologinių sistemų elemento (nesvarbu, kad sąmoningo) bruožų. Inžinerinį požiūrį į žmogų, kaip į būtiną ir galimą tobulinti sudėtingą sistemą, kurioje įvairiausiais lygiais veikia energijos ir informacijos perdavimo „linijos“, ypač skatina genetinės inžinerijos diskursas (plačiau apie genetinį diskursą žr. Rubavičius 2010, p. 53–56), vis labiau veikiantis įvairiomis masinėmis medijomis skleidžiamą populiariąją kultūrinę ir meninę kūrybą.

Grįžkime prie S. Lasho. Jis pasiremia Bernard'o Stieglerio išvalgomis ir pastarąjį laiką reikšmingiausiu dabarties medijų teoretiku. Stiegleris, plėtodamas André Leroi-Gurhano ir Gilbert'o Simondono (1989) idėjas, teigia vykus ir vykstant simbiotinę žmogaus ir technikos evoliuciją, nes žmogaus rūšis radosi, išradus ir naudojant įrankius, techniką: „Žmonių visuomenė visada grindžiama techniniais dalykais, kuriems priskiriamos psichinės funkcijos, tų dalykų paverčiamos socialiniais aparatais“ (Stiegler 2009, p. 34). Beje, toks požiūris vyrauja ir marksistinėje evoliucijos teorijoje, iškeliančioje įrankių ir darbo svarbą žmogaus, jo sąmonės tapsmui. Žmogus evoliuciuoja remdamasis kultūroje sukaupiama ir išsaugoma žinija, kitaip tariant, atminties technologijomis. Tad žmogaus evoliucija yra sykiu biologinė ir kultūrinė techninė. Tas vyksmas įvardijamas epifilogeneze – evoliucija kitokiais nei gyvybė būdais. Stieglerio įsitikinimu, žmogus visą laiką gyvena tam tikroje aplinkoje – kultūrinėje techninėje, naujaisiais laikais įgaunančioje labiau techninį pobūdį. Juk ir biologinė *autopoiesis* gyvybė įsikūnija organizmui struktūriškai saistantis su terpe (*structural coupling*). Tad ir medijos įgauna platesnę nei techniniai komunikavimo įtaisai reikšmę. Plėtodamas Simondono idėjas (apie Simondono ir Stieglerio idėjų sąryšį žr. Venn 2010) Stiegleris aiškina, kad industrinė revoliucija paskatino stulbinančią technikos evoliuciją, kurios padarinys – suvaldyta ir sutvarkyta negyvoji materija. Tas technologinis proveržis užtemdo ankstesnę *medium*, terpės reikšmę ir įtvirtina technologinių prietaisų bei įtaisų supratimą – masinės medijos, kurios veikia pasiremdamos skaitmeniniu kodu. Skaitmeninis kodas, pasak M. Hanseno, būdingas dabartinei evoliucijos pakopai ir veikia žmones ne iš išorės, o kaip individo eksteriorizacijos ekspansija. Tad skaitmeninis kodas ir jo palaikomas skaitmeninis vaizdas pripažįstamas būdingu dabarties evoliucijos būvio bruožu (Hansen 2006). Skaitmeninis vaizdas jau ne vaizduoja ar išreiškia nepriklausomą tikrovę, o yra būdas, kuriuo žmogus įsitraukia į „tikrovės“ produkavimą, ir tas produkavimas dabar jau suvokiamas kaip duomenų vaizdavimas ir perteikimas (*rendering of data*; Hansen 2004, p. 10). Skaitmeniškumo įsigalėjimą paryškina ir Friedrichas A. Kittleris, šiaip jau linkęs medijų technologijų raidą analizuoti atsietai nuo žmogaus evoliucijos ir teigiantis, jog tos evoliucijos „linijos“ saistosi per technologijų poveikį žmogui ir įvairioms jo veiklos sritims.¹ Jo manymu, medijos yra būtinas patirties ir potyrių aspektas, kuris tuos potyrius „paverčia“ mintimis, o skaitmeninių technologijų įsigalėjimas išryškino esminį medijų bruožą: „medijos egzistuoja tam,

¹ Tokio poveikio pavyzdys yra Jolitos Mulevičiūtės tyrinėtas fotografijos ir fotografavimo poveikis portretinei tapybai Lietuvoje, keitęs ir žmonių savęs įsivaizdavimą (Mulevičiūtė 2008).

kad perdirbtų, įrašytų ir perdavinėtų skaitmenis“ (Kittler 1996, p. 720). Skaitmeninės technologijos nepaprastai sparčiai „pritaiko“ žmogaus gebėjimus, jusles ir mąstymą prie savo loginės, erdvinės, taip pat laikiškos – „realaus“ ar kitokio laiko – raiškos, nes savo tikslus bei norus norintis įgyvendinti žmogus pirmiausia juos turi suderinti su naudojama technologija, kompiuterine įranga; „naudotojas programuoja interfeisą, tačiau interfeisas taip pat programuoja naudotoją“ (Evens 2003, p. 68). Tad galima teigti, kad medijos yra vis labiau individą veikianti, jį ir jo savivaizdį formuojanti ir prie savo skaitmeninės loginės raiškos pritaikanti minties, auklėjimo ir kūrybos terpė, įgaunanti skaitmeninių duomenų ir išteklių pavidalą. Tas pavidalas naujų medijų propaguotojų yra linkstamas nusakyti kaip „skaitmeninis kapitalizmas“. Nors „skaitmeninio kapitalizmo“ supratimas teigia įsivyraujant vadinamąsias nematerialiąsias vertybes, kurios tarsi visiškai atsisieją nuo materialųjų, pastarąsias įtraukiant į virtualiąją gamybą, tačiau kol kas toks supratimas yra labiau ideologinio pobūdžio – skatinantis ir pateisinantys medijų technologijų plėtrą ir nuslepiančias prekinį nematerialiųjų vertybių, taip pat ir virtualios „tikrovės“ pobūdį. Tiesa, tos ideologijos apraiškos dažniausiai sunkiai pasiekiamos kritinei refleksijai, kuri vienaip ar kitaip įtraukiama į skaitmeninę projektinę intelektinių produktų gamybą ir vartojimą.

Medijų aplinkos tyrinėjimus sieja bendra medijų teorijos sąvoka. Medijų teorijos terminas ganėtinai sąlygiškas, nes jis nužymi įvairaus teoretizavimo ir teorinių prieigų lauką, kuriame „veikia“ vienoks ar kitoks medijų supratimas. Dera pažymėti, kad medijų tyrinėjimų laukas apima įvairialypius informacijos ir komunikacijos tyrimus, nors tų sričių atstovai dažnai iškelia savo išskirtinumą. Toks išskėlimas susijęs su mokslų institucionalizacija – tyrimų laukus stengiamasi suinstitucinti, šitaip buriant ir ugdant tyrėjų bendruomenes bei siekiant užsitikrinti geresnį finansavimą.

Drįstame teigti, kad visos šiomis sąvokomis įvardijamos teorijos vienaip ar kitaip saistosi ir grindžia viena kitą. Medijos suvokiamos kaip techniniai bei technologiniai kultūriniai žmonių bendravimo, veiklos, kūrybos ir bendravimo patirties išlaikymo „įrankiai“ bei įtaisai, taip pat jų ryšių kuriama aplinka, terpė. Įsivyraujantis medijų, kaip techninės ir technologinės aplinkos bei terpės, supratimas išstumia labiau tradicinį įsivaizdavimą, kad medijos yra tam tikra naujais laikais sukurta ir vis labiau išplintanti techninė įvairaus pobūdžio prasmingų pranešimų kūrimo, perdavimo ir skleidimo struktūra, apimanti spaudą, televiziją, radiją, o taip pat visų šių techninių įtaisų darinius. Suprantama, ta struktūra vienaip ar kitaip susijusi su jos veikimą laiduojančiomis kultūrinėmis gamybinėmis praktikomis bei gebėjimais. Medijų susisąstymą ir medijų technologijų „iššoningumą“, sukūrus aparatus, kuriuose integruotos visos anksčiau pavieniais įtaisais atliekamos funkcijos, o sykiu naują šios technologinės aplinkos raidos tarpinį žymi sąvoka „naujosios medijos“ ar „multimedijos“ (Featherstone 2009, p. 2–3). Pagrindinis naujųjų medijų bruožas – galimybės kurti naujas reikalingas funkcijas, interaktyvumas, didžiulė galimos sukaupti ir perdirbti įvairialypės informacijos apimtis. Informacinių komunikacijų technologijų plėtros tyrinėtojai ir

skatintojai jau kalba apie trečiąją autonominių informacinių komunikacinių technologijų, kitaip tariant, naujųjų medijų kartą: medijos ir jų tinklai jau patys naudosis ontologine sistemų, paslaugų ir sąveikų semantika, kitaip tariant, bus išmokytos ir nepaliaujamai mokysis priskirti prasmę aplinkybėms, poelgiams, veiksams, vadinausi, ir jas suprasti. Ši prasmės priskyrimo veiksmą palengvins tai, kad į technologinių ryšių tinklus įsijungęs žmogus bus palenktas technologinei prasmės priskyrimo logikai, išmokytas prasmingai komunikuoti su skaitmeniniais autonomiškai veikiančiais įtaisais ir jų ansambliais, kuriančiais sociotechnologinę aplinką (*sociotechnological fabric*). Tad vis labiau ryškėja ne tik medijų teorijos svarba kultūros supratimui,² kultūros ir apskritai humanitariniams socialiniams tyrinėjimams, bet ir kitoks jos, kaip teorijos ir teoretizavimo, pobūdis. Koks tas pobūdis?

S. Lashas ir Johnas Urry jau senokai aiškino, kad postmodernizacijai, kitaip tariant, dabarties vyksmui būdinga, kad socialines struktūras keičia technologinio pobūdžio informacijos ir komunikacijos struktūros, o žmogus iš simbolinės aplinkos pereina į semiotinę (Lash and Uhry 1994). Tokiuose santykiuose subrendęs žmogus mąsto jau nereflektuodamas, nes refleksijai nebelieka laiko. Mąstyti ima reikšti tuo pat metu daryti, ir ne tik daryti, bet ir komunikuoti, tad refleksija virsta komunikavimo praktika. Kadangi komunikaciją palaiko informacinės komunikacinės technologijos, tai pats mąstymas neišvengiamai sutechnologinamas. Keičiasi ir ekonomikos režimas: gamyba pajungiama informacijai gaminti, informacijos ir komunikacijos struktūroms atgaminti ir plėtoti (Lash 2002, p. 34). Kaip tik tai, pasak S. Lasho, keičia ir kultūros bei apskritai humanitarinių tyrimų lauko teorijų pobūdį: socialines ir kultūros teorijas išstumia medijų teorija, pati įgaudama ir tvirtindama medijinį, technologinį daiktišką pavidalą ir naikindama humanitariniuose moksluose vyravusią supratimo ir aiškinimo skirtį. Teorija reikalinga praktikai taip, kad kurtų tą praktiką. Teorijos ir tekstai jau ne reprezentuoja požiūrius, o naudojami kaip veiksmingos technologijos (ten pat, p. 77). Tokiu būdu teoretizavimas praranda refleksijai būtiną kritinės distancijos gebą, tačiau tampa nepaprastai veiksminga sąmonės sutechnologinimo priemone. Kadangi žmogaus gyvenamo pasaulio sutechninimą nulemia kapitalizmo raida, sykiu kapitalo logika, tai šitaip suvokiamos medijų teorijos tampa tos logikos įrankiu. Kodėl? Įgavusi medijinį pavidalą medijų teorija pajungiama finansine nauda įvertinamo veiksmingumo principui – ji tampa preke, kultūrinės gamybos priemone arba visuomenės valdymo per socialinės komunikacijos ir žinijos tinklus įrankiu. Ypač kai plėtojamas komunikacinis informacinis požiūris į visuomenę, kultūrinę kūrybą ir kūrybiškumą, siekiant apskaičiuojamo visų žmogaus gyvenimo sričių „efektyvinimo“ tokioje visuomenėje, „kurios ekonominis pamatas yra kultūros apdorojimo ir perdirbimo technologijos“ (Augustinaitis 2010, p. 196), pati kūryba, jos paskatos ir impulsai

² Naivu būtų manyti, kad medijos padės išlaikyti ar net stiprinti kultūros, kaip egzistencinės kūrybos, veiksmingumą, tad vargu ar jau begalime įsivaizduoti medijas kultūros dalimi (Kačerauskas 2010), juolab kad plinta visą kultūrinę kūrybą veikiantis *homo sapiens* virsmo *techno sapiens* supratimas.

paverčiami valdomais apskaičiuojamos komunikacijos ir informacijos srautais, o „kūrybinio žinojimo komunikaciniai mechanizmai išreiškia kūrybiškumą ne tik meninės vizualizacijos pavidalais, bet ir kitomis formomis – verbalizavimu, formalizavimu, suvadybinimu, ekonomizavimu, socializavimu, technologizavimu“ (ten pat, p. 197). Tad visose tas formas atitinkančiose veiklos srityse teorijos jau savaime „veikia“ kaip praktiniai įrankiai, nes skirtos ir suvadybinimui, ir sutechnologinimui skatinti. Todėl kebloka kalbėti apie kritinį tokių teorijų ar apskritai medijų teorijos užtaisą. Galėtume sakyti, jog nepaisant medijų teorijos atstovų kritinės laikysenos šiuolaikinio kapitalizmo atžvilgiu, pats medijų teorijos supratimas daro tą teoriją veiksminga kapitalizmo sistemai reikalingų „sąmonės struktūrų“ bei kultūrinės produkcijos gamybos priemonė. Šiuo atžvilgiu dera prisiminti M. Heideggerį, kuris kalbėjo aiškiau ir tiesiau. Jis aiškino, kad būtina mąstyti ir savo subjektiškumą, ir tai, kas lieka neapskaičiuojama epochos šešėlyje, įspėdamas neapsiriboti epochos neigimu ar bėgimu į tradiciją: „kiekvieną neapskaičiuojamą dalyką žmogus gali pažinti, t. y. saugoti jo tiesą, tik kūrybiškai klausdamas ir kurdamas formas, atsirandančias iš autentiško apmąstymo galios. Tas apmąstymas ateities žmogų perkelia į tą Tarp, kuriame jis priklauso būčiai, bet lieka svetimas esiniams“ (Heideggeris 1992, p. 153). Kitaip tariant, vokiečių filosofas skatino išlaikyti refleksijos palaikomą distanciją, būtiną ne tik kritiniam suvokimui, bet ir mąstymo laisvei išlaikyti bei puoselėti, nesvarbu, kad ta laisvė dažnokai pasirodo esanti iliuzinė. Toks filosofinės žiūros supratimas yra ontologinėmis išvalgomis pagrįsta ir visai palaikytina atsvara tam skubiam filosofinio mąstymo išrefleksinimui, kurį skatina tam tikrų medijų teoretikų teigiamas medijų teorijos veiksmingumo pobūdis, subjektą pajungiantis komunikacinės informacijos tinklų ir su jais susijusių rinkų prekybei logikai bei galiai.

Nors medijų teorija kyla iš postmoderniosios teorijos lauko ir, drįstame teigti, jam priklauso, vis dėlto joje labiau ryškus mašiniškumo ir technologiškumo aspektas, kuris savaip „suveržia“ teorinių prieigų įvairovę, taip pat ir epistemologinį pliuralizmą. Keičiant žmogų aprašantį žodyną, žmonių bendravimo supratimą išstumiant komunikavimo įvaizdžiu, kuris jau suponuoja informacinę bendravimo apskaitą, individas dar labiau pajungiamas technologinei terpei. Inžinerinį požiūrį į žmogų, kaip į interfeisinės komunikacijos elementą ar įtaisą, vienaip ar kitaip „suderinamą“ su naujomis technologijomis, stiprina ir skaitmeninių technologijų įsivyravimas: suskaitmeninamas individas virsta pagrindine perdirbimui teikiama žaliava. Galėtume sakyti, kad tai žaliavai tinkamai apdoroti ir skiriama didelė dalis medijų teorijos galios. Tačiau medijų teorijoje išlieka postmodernioji pasaulio nudievinimo, sekuliarizavimo nuostata bei jos kildinama ideologija. Postmoderniojoje teorijoje išplitęs polinkis dekonstruoti visas įmanomas vertybes ir visus įsivaizduojamus egzistencinius „pamatus“, neigiant transcendentinį prasmės šaltinį ar „transcendentinį žymiklį“, yra tarsi filosofinis technologinio ir technologinamo žmogaus visagalybės „pagrindas“: individas

įsivaizduoja įgaunąs galią perkurti ir „pagerinti“ save pagal norimą atvaizdą. Kaip tik tą įsivaizdavimą įvairiai paremia ir medijų teorija.

Apie Lietuvos kultūros tyrimų būseną

Klausimas, kaip nusakytos teorinės slinktyys veikė ir veikia Lietuvos humanitarinius mokslus, reikalauja išsamių tyrimų ir apžvalgų, į kurias leistis neturime galimybės (pagrindines šiuo metu plėtojamas naujas kultūros tyrinėjimų sritis yra nusakęs Kačerauskas 2010). Atgavus Lietuvai nepriklausomybę, Lietuvos kultūros ir apskritai humanitarinės srities tyrėjai vis labiau pasitelkia naujas užsienio šalių mokslininkų teorijas bei sąvokas. Galima stebėti tam tikras vienais ar kitais pasiskolintais konceptais paremtų tyrimų bangas, gerokai atsiliekančias nuo pirminių vakarietiškujų. Sparčiai plito pavėlavęs dekonstruktyvizmas, taip pat socialinio konstruktyvizmo idėjos, kurias kildino ir į lietuvių kalbą išverstas Benedicto Andersono veikalas *Įsivaizduojamos bendruomenės: apmąstymai apie nacionalizmo kilmę ir išplitimą* (1999). Į istorijos ir su ja susijusių tyrinėjimo laukus vis labiau skverbiasi *atminties*, taip pat *vaizdinio* ir *vaizdumo (visuality)* konceptai, jaučiamas ir medijų teorijos poveikis. Nors pasiskolintų teorinių nuostatų bei konceptų taikymas konkreitiems vietinės visuomenės ir kultūros tyrinėjimams yra problemiškas dėl vietinės specifikos, į kurią kultūros tyrinėtojai būtina atsižvelgti, tačiau į tai dažniausiai nekreipiama dėmesio. Dažniausiai teoriniai konceptai taikomi nesigilinant į tiriamą konkrečią vietinę sociokultūrinę aplinką, jos susiklostymo bei raidos ypatumus. Todėl daugelis tyrimų tarsi pakimba ore, o socialiniuose tyrimuose plinta įvairiausios apklausos ir jų duomenų pagrindu daromi „moksliniai“ apibendrinimai. Tačiau tų apklausų duomenys yra abejotini, nes jų interpretavimas stokoja aiškesnio „teorinio“ pagrindimo, kuriam būtinas visuomenės, jos kultūros, socialinių ryšių tinklo vaizdinys.

Labiausiai kultūros tyrimus ir teorinį mąstymą veikia du dalykai: būtinumas rengti tyrimų projektus, kuriuose vienaip ar kitaip atsispindėtų nauji vakarietiški teoriniai „vėjai“, ir universitetuose dirbantiems mokslininkams dėstytojams kurti naujas mokymo programas, kurios būtų patrauklios ir kitų šalių studentams. Įsigalintis projektinis mąstymas ir konkurencija dėl projektų finansavimo skatina paviršutinišką projektinį „naujumą“, nesirūpinant gautų duomenų sklaida ir plačiu aptarimu. Universitetinėse studijų programose didžiama sąvokinių pasiskolintų naujovių „užvelkamos ant senų kurpalių“. Mokymo programos dažnokai atnaujinamos pasiremiant keliais žymesnių Vakarų mokslininkų veikalais ir jų nukaltomis sąvokomis, nedalyvaujant nei Vakarų mokslininkų tyrinėjimuose, nei jų sukeltose diskusijose. Suprantama, esama ir išskirtinių naujoviškų, savais medijų, kino, medijų meno ir atminties tyrinėjimais paremtų programų. Neskatinamos ir vietinės diskusijos dėl svarbesnių visuomenei tyrinėjimo krypčių ar dėl vienokių ar kitokių gautų rezultatų. Net rimtesni,

savomis teorinėmis priegomis grindžiami darbai nesulaukia deramo akademinės visuomenės, besirūpinančios užkulisinėmis projektinėmis batalijomis, dėmesio. Tad medijų teorijos poveikį galima aptikti tik kai kurių dailės istorikų ir dailėtyrininkų, taip pat kino ir atminties tyrinėtojų darbuose. Šiuo atžvilgiu medijų teorija neįgauna tos galios, kuri ją verstų veiksmingu S. Lasho ir kitų teoretikų iškeliamu požiūriu. Pa-grindinė veiksmingumo sritis – rašyti galinčius laimėti finansavimą projektus, nes jau pati medijų sąvoka tarsi laiduoja geidžiamą naujumą. Mokymo programose medijų teorija pervadinama medijų filosofija, todėl atsiranda medijų ontologijos, medijų epis-temologijos ir medijų estetikos programos. Esama ir filosofų medijų filosofijos ger-bėjų, nors vakariečiai medijų tyrinėtojai tą sritį linkę vadinti medijų teorija. Kol kas lietuvių tyrinėtojai dar nekelia klausimų apie Lietuvos visuomenei ir lietuvių kultūrai medijų keliamus iššūkius ir teikiamas galimybes, juolab nesiaiškinama, koks turėtų būti požiūris į žmogaus pasaulio sumedijinimą ir sutechnologinimą ir koks yra kritinis medijų teorijos užtaisas, jei jo esama, tokio technologinimo atžvilgiu.

Literatūra

- Augustinaitis, Arūnas. 2010. Kūrybinis žinojimas kompleksinėse aplinkose: kūrybiškumo sudaik-tinimas, medijavimas ir vizualizavimas. In: *Filosofija. Sociologija*, 21(3), p. 189–202.
- Best, Steven and Kellner, Douglas. 2001. *The Postmodern Adventure: Science, Technology, and the Cultural Studies at the Third Millenium*. London: Routledge.
- Debray, Régis. 1996. *Media Manifestos*. Transl. by Eric Rauth. London and New York: Verso.
- Denzin, Norman K. 1997. *Interpretive Ethnography: Ethnographic Practices for the 21st Century*. London: Thousand Oaks, New Delhi: SAGE Publications.
- Evens, Aden. 2003. Concerning the Digital. In: *Differences*, 14(2), p. 49–77.
- Featherstone, Mike. 2009. Ubiquitous Media: An Introduction. In: *Theory, Culture and Society*, 26(1), p. 1–22.
- Geertz, Clifford. 2000. *Available Light: Antropological Reflections on Philosophical Topics*. Prince-ton: Princeton University Press.
- Goldman, Robert and Papson, Stephen. 1996. *Sign Wars: The Cluttered Landscape of Advertising*. New York and London: The Guilford Press.
- Habermas, Jürgen. 1973. *Legitimationsprobleme im Spätkapitalismus*. Frankfurt am Main: Suhr-kamp.
- Hansen, Mark B. N. 2004. *New Philosophy for New Media*. Cambridge, MA.: The MIT Press.
- Hansen, Mark B. N. 2006. Media Theory. In: *Theory, Culture and Society*, 23(2–3), p. 297–306.
- Heidegeris, Martynas. 1992. Pasaulėvaizdžio metas. In: *Rinktiniai raštai*. Iš vokiečių k. vertė A. Šliogeris. Vilnius: Mintis.
- Holdsworth, Amy. 2010. Televisual Memory. In: *Screen*, 51(2), p. 129–142.
- Kačerauskas, Tomas. 2010. Medijos ir istorija. In: *Problemos*, 78, p. 165–173.
- Kačerauskas, Tomas. 2011. Kultūros studijų idėjos ir vardai Lietuvoje. In: *Problemos*, 79, p. 90–102.
- Lash, Scott. 2002. *Critique of Information*. London, Thousand Oaks and New Delhi: SAGE Publi-cations.

- Lash, Scott. 2007. Power and Hegemony: Cultural Studies in Mutatio? In: *Theory, Culture and Society*, 24(3), p. 55–78.
- Lash, Scott. 2007. Capitalism and Metaphysics. In: *Theory, Culture and Society*, 24(5), p. 1–6.
- Lash, Scott and Uhry, John. 1994. *Economies of Signs and Space*. London, Thousand Oaks and New Delhi: SAGE Publications.
- Mirchandani, Rekha. 2005. Postmodernism and Sociology: From the Epistemological to the Empirical. In: *Sociological Theory*, 23(1), p. 86–115.
- Mulevičiūtė, Jolita. 2008. Kieno veidas? Apie XIX a. II pusės – XX a. pradžios portreto žanro ypatumus. In: *Ars memoriale: atmintis – dailės funkcija ir tema (XVIII–XXI a.)*. Sud. Lina Balaišytė ir Auksė Kaladžinskaitė. Vilnius: Kultūros, filosofijos ir meno institutas, p. 66–91.
- Rubavičius, Vytautas. 2003. *Postmodernusis diskursas: filosofinė hermeneutika, dekonstrukcija, menas*. Vilnius: Kultūros, filosofijos ir meno institutas.
- Rubavičius, Vytautas. 2010. *Postmodernusis kapitalizmas*. Vilnius: Kitos knygos.
- Stiegler, Bernard. 2009. Teleologies of the Snail: The Errant Self Wired to a WiMax Network. In: *Theory, Culture and Society*, 26(2–3), p. 33–45.
- Valantiejus, Algimantas. 2004. *Kritinis sociologijos diskursas. Tarp pozityvizmo ir postmodernizmo*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
- Venn, Couze. 2010. Individuation, Relationality, Affect: Rethinking the Human in Relation to the Living. In: *Body and Society*, 16(1), p. 129–61.
- Venn, Couze et al. 2007. Technics, Media, Teleology: Interview with Bernard Stiegler. In: *Theory, Culture and Society*, 24(7–8), p. 334–341.

The Impact of Media Theory on Cultural Studies

Summary

Keywords: media, media theory, cultural studies, postmodern discourse, reflexion, digitality, virtuality

Digital communication technologies construct a new living environment where social structures are replaced by ICT structures that determine the conditions for a person's development and self-expression together with cultural productivity. New social relationships are also replaced by reflexion based on theoretical thought. Reflexion is adapted to, or adapts to the efficacy (efficiency) of market information communication efficacy, which then replaces the search for truth. Technologically-based thinking becomes the practice of communication, while the influence of media theory is increasingly felt in the field of cultural studies. The media dimension is apparent in all fields of culture, while the system of culture is viewed as the totality of certain media, which warrants the accumulation, maintenance, and utilization of cultural practices, symbols, and values.

Media theories and texts do not express certain points of view and particular insights, but are used as efficient technologies, which is why the aim of efficacy becomes prevalent in cultural studies, while being evaluated by the dimension of efficiency. Media theories help cultural industries to adopt cultural memory, wherein living memory is inscribed into discursive symbolic structures and is adapted to media products. Thus, primary memory is replaced by the products of cultural industries. In the field of cultural studies, cultural memory is prepared for “manufacture“ by digitization, while theoretical efficacy is sought through the consolidation of projected thought. A question arises – how should a cultural studies, or humanities scholars in general, who seeks to preserve a semblance of truth, behave in the face of the industrialization and technologization of consciousness, memory, and reflexion.